

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТАХ КАНАДИ

В статті приведено аналіз сучасних наукових підходів до інтернаціоналізації змісту вищої освіти. Розкрито сутність інституційних стратегій ІЗВО в університетах Канади. Представлено виміри процесу інтернаціоналізації та задіяні суб'єкти. Визначено способи інтернаціоналізації навчальних планів. Систематизовано основні форми інтернаціоналізації навчальних програм.

Ключові слова: *інтернаціоналізація змісту вищої освіти, виміри, форми, навчальні плани, програми.*

На початку ХХІ ст. актуальною стає проблема інтеграції вітчизняної системи вищої освіти у світовий полікультурний освітній простір. Цей процес є одним з пріоритетних напрямків державної освітньої політики. Зокрема зростає потреба в інтернаціоналізації змісту вищої освіти України. Процесуальні засади інтернаціоналізації змісту вищої освіти окреслюють основні напрями й підходи до реалізації академічних цілей ІЗВО. Зважаючи на той факт, що основними засобами інтернаціоналізації вищої освіти України є використання позитивного зарубіжного досвіду в окремих аспектах інтернаціоналізації, і що однією з найактивніших країн у процесі інтернаціоналізації вищої освіти є Канада, вважаємо за доцільне дослідити досвід інтернаціоналізації змісту вищої освіти цієї країни.

З'ясування процесуальних засад ІЗВО в університетах Канади представлено на основі вивчення праць канадських науковців, у яких

систематизовано практичний досвід інтернаціоналізації освіти країни та розроблено його теоретичне узагальнення. Насамперед основні чинники, актуальні завдання, змістово-процесуальні засади інтернаціоналізації змісту освіти обґрунтовано у роботах Т. Веллі, Ш. Вільямс, Р. Калідін, Дж. Найт, К. Шейлер, С. Шурхольц-Лер та ін., роль окремих суб'єктів у досліджуваному процесі висвітлено у працях Ш. Бонд, К. Вертезі, Б. Мітчел, Б. Булмен-Флемінг та Е. Хо, Т. Одгерса, М. Оттена, Ю. Річардсон, С. Тарабан та ін. Значну роль у реалізації завдань дослідження має аналіз оригінальних програм інтернаціоналізації змісту освіти, розроблених університетами Канади.

Аналіз представленої теоретичної бази свідчить, що інтернаціоналізація змісту освіти в університетах Канади спрямована насамперед на забезпечення релевантності міжнародної освіти й підвищення престижу університетів на світовому ринку освітніх послуг. Канадські дослідники пояснюють пріоритетність інтернаціоналізації змісту вищої освіти в стратегічних орієнтирах країни необхідністю формування полікультурної компетентності молоді та надання глибоких економічних, культурних, соціальних, політичних інтернаціоналізованих знань.

Метою статті є аналіз сучасних наукових підходів до інтернаціоналізації змісту вищої освіти Канади та систематизація її сутнісних характеристик.

Важливим чинником інтернаціоналізації змісту освіти в університетах Канади є необхідність амортизації «культурного шоку» студентів, які потрапляють в іншомовне культурне середовище. У дослідженнях зарубіжних науковців термін «культурний шок» вживають для обґрунтування сутності психологічної дезорієнтації, яка виникає під час перебування в умовах іншої культури, відмінної від рідної. Дослідники порівнюють симптоми культурного шоку з симптомами психологічної депресії, основним засобом подолання якої вважають полікультурну компетентність.

Ключовою характеристикою інтернаціоналізації змісту освіти в Канаді є її зовнішня (інтер-) і внутрішня (інтра-) спрямованість, що зумовлює

необхідність розроблення відповідних механізмів реалізації її основних завдань.

Зазначимо, що протягом 2001-2008 рр. простежується посилення інституційної підтримки інтернаціоналізації змісту вищої освіти Канади, зростання інституційної відповідальності за ефективність досліджуваного процесу. Яскравим доказом цього факту є інституційні програми інтернаціоналізації змісту освіти (так звані «курикулярні стратегії»), аналіз яких дозволяє охарактеризувати досліджуване явище [5, 6, 7, 8, 9, 10].

Сам факт появи таких програм, розроблених на основі стратегічного планування, підтверджує інноваційність системи управління інтернаціоналізацією на рівні окремої організації.

У таблиці 1 представлено узагальнюючу характеристику інтернаціоналізації змісту освіти в межах інституційної підтримки. Як показано в таблиці 1, інтернаціоналізація змісту освіти реалізується в межах мезо-, макро-, мікрорівнів. Мезорівень характеризує досліджуваний процес у контексті зовнішньої діяльності університетів, макрорівень – у контексті окремої організації, переважно згідно з академічним підходом (розроблення інтернаціоналізованих навчальних планів, академічних програм, критеріїв якості інтернаціоналізованої освіти, відкриття нових спеціальностей). Мікрорівень є частиною інноваційних перетворень змісту, які ініційовані безпосередніми учасниками навчального процесу – викладачами і студентами (якісна модернізація змісту академічних дисциплін, міжнародний досвід, полікультурна компетентність, особистий розвиток). Зазначимо, що вперше поняття «макро-» і «мікрорівень» інтернаціоналізованого змісту було введено С. Шурхольц-Лер та Дж. Ван Джин [5, 24].

Вважаємо, що ефективність інтернаціоналізації змісту освіти в першу чергу визначає комплексний характер інституційних програм (стратегій), що передбачає відповідність її змісту поставленій меті, принципам багатовимірності, полісуб'єктності, врахування специфіки спрямування інтернаціоналізаційної діяльності університету. Ядром ІЗО є внутрішні

академічні стратегії, спрямовані на збагачення міжнародним виміром навчальних планів і академічних програм, на розроблення критеріїв якості інтернаціоналізованої освіти. Проте безпосередня реалізація нової курикулярної стратегії відбувається на макрорівні, який є основою інтернаціоналізаційних змін змісту освіти.

Таблиця 1

**Інституційна підтримка інтернаціоналізації змісту освіти
в університетах Канади**

Мета ІЗО	Посилення інтелектуального й наукового потенціалу країни та її економічної прибутковості			
Спрямування інтернаціональної діяльності університету	Зовнішнє (інтер-)	Внутрішнє (інтра-)		
Вимір ІЗО	Мезовимір	Макровимір	МікрОВимір	
Суб'єкти ІЗО	Адміністрація, організаційні підрозділи (міжнародні відділи, офіси)	Органи управління освітою, адміністрація, організаційні підрозділи (навчальні відділи)	Викладачі	Студенти
Форми ІЗО	Міжнародне співробітництво, міжнародні програми академічної мобільності, обміну	Навчальні плани, академічні програми, критерії якості інтернаціоналізованої освіти	Зміст навчального курсу, особистий досвід, міжнар. компетентність	Мова, культурні традиції, міжнародний досвід

Систематизовано автором на основі автентичних джерел [5, 6, 7, 8, 9, 10].

У ході дослідження з'ясовано, що інтернаціоналізація змісту освіти в університетах Канади здійснюється відповідно до програмного та академічного підходів.

З'ясування специфіки академічних трансформацій змісту освіти здійснено на основі праць Ш. Бонд [3; 4]. У ході дослідження використано процесуальні характеристики інтернаціоналізації навчальних планів, насамперед етапність досліджуваного явища, встановлену авторкою. Конкретизація Ш. Бонд етапів доповнення базового навчального плану міжнародним змістом; систематизація впровадження збагаченого міжнародним виміром навчального плану та етапу трансформації супроводжується її висновками про «фундаментальність» етапу трансформації, в ході якого відбувається кардинальна зміна поглядів студентів і викладачів на світ та їхнє місце в ньому.

Таким чином, інтернаціоналізація навчальних планів не є спрощеним доповненням базових складових змісту міжнародними елементами. Цей процес фактично являє собою освітню реформу, яка спричиняє подальші трансформації навчальних планів і академічних програм. Виходячи з цих позицій інтернаціоналізований навчальний план має охоплювати реальні знання про соціально-культурні особливості інших культур, забезпечувати зміни в реакції особистості на культурні особливості, формувати міжкультурні поведінкові вміння, здатність до збереження культурної ідентичності в умовах полікультурного суспільства [4, 2–3].

У процесі інтернаціоналізації навчальних планів в університетах Канади найбільш активно використовується залучення іноземних експертів та здобуття навчального досвіду за кордоном; використання базових дисциплін, які є інтернаціональними за своєю природою; спільні програми з міжнародними партнерами, організація навчальних турів або роботи в міжнародних корпораціях, організаціях, дослідницьких центрах [1].

Канадська вчена Ш. Вільямс концентрує увагу на необхідності розробки нових механізмів трансформації академічних програм і методики викладання в контексті інтернаціоналізації вищої освіти. Насамперед це стосується трансформації програм навчання за кордоном, курсів іноземних мов, розробки нових інтердисциплінарних програм і курсів з міжнародним, міжкультурним,

глобальним або порівняльним змістом [12, 2–3]. Аналіз сучасних інституційних стратегій інтернаціоналізації змісту вищої освіти свідчить про зростання кількості академічних програм з міжнародним змістом. Так, у 2006 р. в 61 університеті країни було запроваджено 356 академічних програм з міжнародним змістом. Найбільш представленими є програми з міжнародних стосунків, європейські студії, міжнародний бізнес, студії з міжнародного розвитку, азійські студії (див. рис. 1).

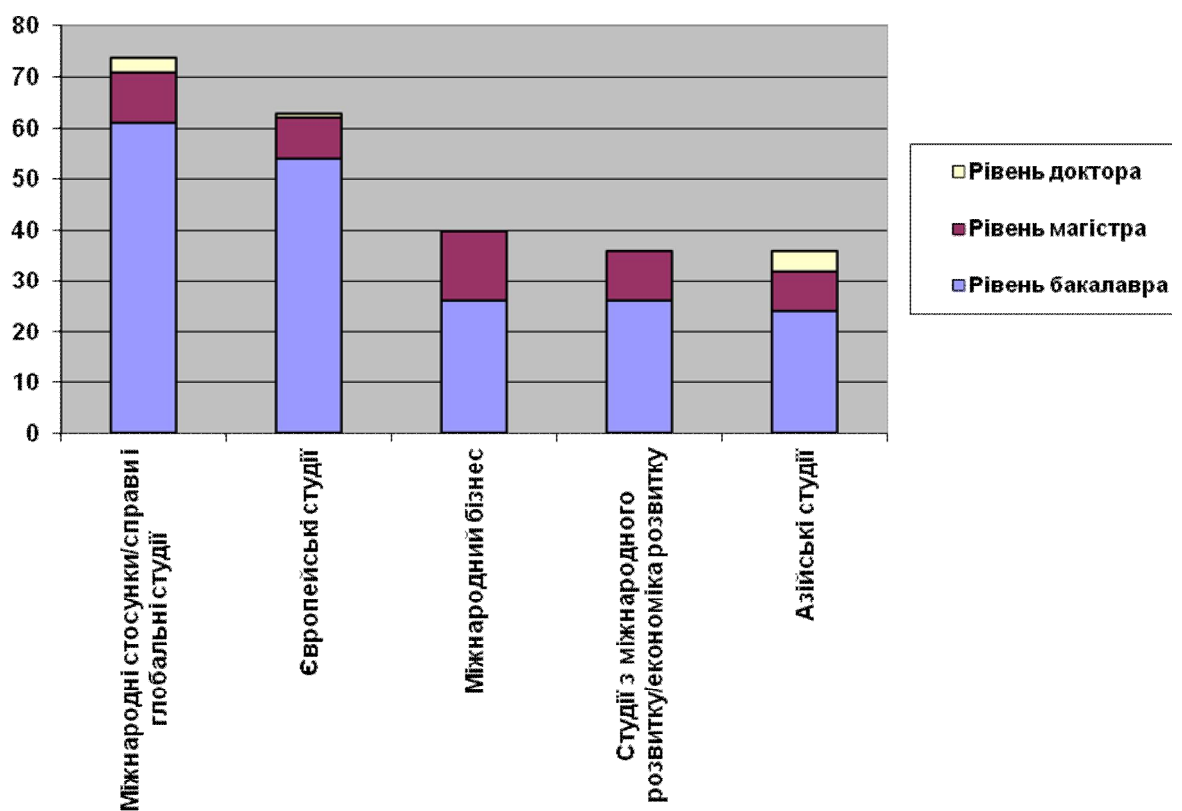

Рис. 1. Кількість програм з міжнародним змістом [2]

Крім того, 47 вищих навчальних закладів освіти Канади пропонували 355 академічних програм вивчення сучасних іноземних мов і літератури. Найбільш популярними є програми з вивчення іспанської, німецької, італійської, російської мов.

У ході дослідження встановлено основні форми надання навчальним програмам міжнародного виміру (див. табл. 2).

Форми інтернаціоналізації навчальних програм

Форми інтернаціоналізації змісту освіти	Інтернаціоналізовані навчальні програми
Міжнародні курси, опанування яких відбувається за межами Канади (університет Брок)	Охорона здоров'я інтернаціонального суспільства, інтернаціональні перспективи розвитку; виноградарство та виноробство в різних регіонах світу, інтернаціональні регіональні курси, канадське краєзнавство, мистецтвознавство за кордоном та ін.
Спецкурси міжнародного характеру, що збагачують зміст базових навчальних предметів (університет Роял Роадс)	Глобальна взаємозалежність і суспільство, кроскультурні студії, міжнародна економіка, міжнародне право, міжнародне корпоративне громадянство, глобальні процеси, кроскультурна комунікація, глобальна політика і міжнародні відносини та ін.
Навчальні предмети з міжнародним виміром, що викладаються в рамках навчальних планів існуючих спеціальностей (університет Маунт Роял)	Середовище глобального бізнесу, кроскультурний менеджмент, Канада в порівняльній і міжнародній перспективі, міжнародні фінанси, міжнародне торговельне право, міжнародний суспільний розвиток, полікультурне спілкування, глобалізація, суспільства і спільноти та ін.
Інтернаціоналізовані навчальні програми нових інтернаціоналізованих спеціальностей (університет Альберта)	Глобальне громадянство: глобальні контексти; соціологія глобалізації; цінності, етика і стабільність; сучасні проблеми і перспективи та ін.
Віртуальні інтернаціональні навчальні програми (Віртуальний університет Канади)	Глобальні зміни; міжнародний маркетинг, розвиток міжнародної спільноти, менеджмент міжнародних готелів та курортів, конфліктологія, безпека людини та миротворство, полікультурне та інтернаціональне спілкування та ін.

Систематизовано автором у результаті дослідження.

До таких форм належать міжнародні курси, опанування яких відбувається за межами Канади (університет Брок), спецкурси міжнародного характеру, які викладаються в межах базових предметів (університет Роял Роадс), навчальні предмети з міжнародним виміром, що викладаються в рамках навчальних

планів існуючих спеціальностей (бізнес адміністрування, public relations) (університет Маунт Роял), інтернаціоналізовані програми в рамках здобуття інтернаціоналізованих спеціальностей («Глобальне громадянство», «Макроекономіка», «Геополітика» тощо) (університет Альберта); віртуальні інтернаціональні навчальні програми (Віртуальний університет Канади)

Структурно-функціональний аналіз процесуальних засад інтернаціоналізації змісту вищої освіти дозволив встановити, що ключовою характеристикою інтернаціоналізації вищої освіти є зовнішня (інтер-) і внутрішня (інтра-) спрямованість, яка зумовлює необхідність розроблення відповідних механізмів реалізації її основних завдань. Аналіз курикулярних стратегій інтернаціоналізації дозволив встановити факт посилення інституційної підтримки та зростання інституційної відповідальності за ефективність досліджуваного процесу. Визначено, що інтернаціоналізація змісту освіти реалізується в межах макро- мезо-, мікрорівнів. Аналіз академічних стратегій університетів Канади дозволив окреслити основні форми надання навчальним програмам міжнародного виміру: навчальні курси, опанування яких відбувається за межами країни (за програмами мобільності); спецкурси міжнародного характеру, що збагачують зміст базових навчальних предметів; навчальні предмети з міжнародним виміром, що викладаються в рамках навчальних планів існуючих спеціальностей; інтернаціоналізовані навчальні програми нових інтернаціоналізованих спеціальностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1.AUCC: Internationalization of the curriculum [Electronic resource]. – August, 2007. – URL : http://www.aucc.ca/_pdf/english/publications/curriculum.
- 2.AUCC: Trends in higher education [Electronic resource]. – 2007. – Vol. 1 – URL : http://www.aucc.ca/_pdf/english/publications/trends_2007_voll_e.pdf.
- 3.Bond Sh. A new world of knowledge: Canadian Universities and Globalization / Sh. Bond, J.-P. Lemassen. – Ottawa, 1999. – 299 p.

4. Bond Sh. Transforming the Culture of Learning: Evoking the International Dimension in Canadian University Curriculum [Electronic resource] // Papers from the York University Symposium on Internationalizing Canada's Universities. – 2006 – URL : www.yorku.ca/yorkint/global/conference/canada/papers.htm.

5. Brock University strategic internationalization plan 2006 – 2010 [Electronic resource]. – 2007. – URL : <http://www.brocku.ca/brockinternational/SIPFinalVersionFeb121.pdf>.

6. Schuerholz–Lehr S. Internationalizing Pedagogy or Applying Pedagogy to Internationalism [Electronic resource] / S. Schuerholz–Lehr, G. van Gyn // The Journey of a Professional Development Workshop. Papers from the York University Symposium on Internationalizing Canada's Universities, 2006. – URL : www.yorku.ca/yorkint/global/conference/canada/papers.htm.

7. University of Alberta International Four–Year Strategic Business Plan 2002/2003 to 2005/2006 [Electronic resource]. – URL : http://www.uofaweb.ualberta.ca/uastatistics/pdfs/update_uplan_2003.pdf.

8. University of Victoria Strategic Plan for Furthering Internationalization. Making a World of Difference [Electronic resource]. – April 2006. – URL : http://oia.uvic.ca/assets/documents/OIAStrategic_Plan.pdf.

9. University of Western Ontario – Strategic Plan for Internationalization, 2009–2012 [Electronic resource] / DRAFT, 2009. – URL : http://www.uwo.ca/research/docs/VPR&I/StrategicPlanIntlMarch_2009.pdf.

10. UPEI Internationalization: Goals and Strategic Directions in Alignment with the Academic Plan [Electronic resource] // A Complementary Document to the Academic Plan. – November 2005. – URL : <http://www.upei.ca/internationalization/files/internationalization/International%20Strategy%202008–2009.pdf>.

11. Whalen M. A Strategy for Internationalization at MSVU [Electronic resource] / M. Whalen. – 2005. – 26 p. – URL : <http://www.msvu.ca/avpinternational/MSVUInternationalizationPlan.pdf>.

12. Williams Sh. Internationalization of the Curriculum: A Remedy for International Students' Academic Adjustment Difficulties? [Electronic resource] / Sh. Williams. – URL : [http://web.uvic.ca/~sherriw/images/ED% 206890%20Sherri%20Williams%20Final%20Paper%20for%20website.pdf](http://web.uvic.ca/~sherriw/images/ED%206890%20Sherri%20Williams%20Final%20Paper%20for%20website.pdf).

РЕЗЮМЕ

Чирва А. С. Интернационализация содержания высшего образования в университетах Канады

В статье произведен анализ современных научных подходов к интернационализации содержания высшего образования. Раскрыта сущность институциональных стратегий ИСВО в университетах Канады. Представлены измерения процесса интернационализации и задействованные субъекты. Определены способы интернационализации учебных планов. Систематизированы основные формы интернационализации учебных программ.

Ключевые слова: интернационализация содержания высшего образования, измерения, формы, учебные планы, программы.

SUMMARY

Chyrva A. S. Higher education content internationalization at universities of Canada.

The article is devoted to analysis of modern scientific research to higher education content internationalization. The essence of institutional internationalization strategies at canadian universities has been revealed. Dimensions of internationalization process and involved subjects have been presented. Methods of curricular internationalization have been defined. Basic forms of academic program internationalization have been brought to system.

Key words: higher education content internationalization, dimentions, forms, curricular, academic programs.